

DEMİREL'İN GÖZÜYLE SAİD NURSÎ VE RİSALE-İ NUR

Kâzım GÜLEÇYÜZ*

Haziran-1966 ara seçimleri öncesinin bir numaralı tartışma konusu Nurculuktu. CHP lideri İsmet İnönü ile Başbakan ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel arasında cereyan eden tartışmanın “tutanak”larını, o günlerin gazetelerinden aktaralım:

29 MAYIS 1966-PAZAR/DENİZLİ

İnönü: AP bugün Nurcularla işbirliği halindedir.

30 MAYIS 1966-PAZARTESİ/UŞAK

İnönü: AP'liler, laik Cumhuriyetin düşmanı Nurculuğa dayanan dinsel bir devlet kurmak isterler.

31 MAYIS 1966-SALI/KAYSERİ

Demirel: CHP, Atatürk inkılablarını ve 27 Mayıs'ı baskı vasıtası olarak kullanıyor. İrtica reddederiz. Milletın irtica ile ithamı, insanların iman ve kanaatlerinden dolayı baskı altında tutulmak istenmesidir. Halbuki din en kuvvetli kültür elemanlarından biridir. Medeniyet dinsizlik, ahlâksızlık, başıbozukluk mudur? Bu dönemde inkılâpçılık ile demokrasi karşı karşıya duruyorlar. Gerçekleştirilmiş olan bütün inkılâplarımız devlet baskısı ve kanun gücü ile başarılmaya çalışılmıştır. Hiçbirinde halkın desteği aranmamıştır. Demokratik metod olan ikna ve aydınlatma yoluna hiçbir zaman gidilmemiştir. Bunlar düşünülürse, söylediklerimin mânâsı açıkça anlaşılır.

1 HAZİRAN 1966-ÇARŞAMBA/ESKİŞEHİR

İnönü: Başbakan Demirel Kayseri'de laik Cumhuriyetten, laikliğin dinsizlik olmadığından ve bütün dünyada medenî milletlerin dindar olduklarından bahsediyor. Meşruiyetini kaybetmiş olan iktidarın baş temsilcisi ilk gün bunu, din işini ilân etti. “Devrimlerin millete mal olanı ve olmayanı ayrılacaktır” dedi. “Herşey sizin elinizdedir. Hilâfeti dahi getirebilirsiniz” dedi. Bu kafa hortluyor, bu kafa...

Bu adamlar ne yapacaklar, dikkat edin. Din taraftarı, gelenek taraftarı, ama birşeyi söylemiyor. Davet ediyorum. Açıkça söylesin, “Saidi Nursî'nin tarikatını kabul etmiyorum” desin. Saidi Nursî'nin tarikatına sapmışlardır. Bunların adına Nurcu derler.

Şimdiye kadar karşıma alıp hiçbir şey söylemedim. Çünkü Saidi Nursî tarikatını yayanların, Başbakanın muvafakati ile çalıştıklarını zannetmiyordum. Sözlerinde herkese çatıyor ve her türlü din aklını veriyor da, niçin Saidi Nursî tarikatına taraftar olmadığını, onun zararlı olduğunu söylemiyor? Niçin söylemiyor? Saidi Nursî'nin halifesi mi olacak? Bu milletin başına bir gün halife, Saidi Nursî'nin halifesi olarak kendisini mi koyacak?

Davet ediyorum, söylesin: “Saidi Nursî'nin aleyhindeyim. Bunu memleketten sileceğim, uğraşacağım” desin. Beraber çalışalım. Bu başbakanın idare ettiği hükümete oy verirseniz,

* Yeni Asya Gazetesi, Genel Yayın Yönetmeni

vebaline ve gelecek iç savaşların büyük vebaline de katılmış olacaksınız. Eğer oy vermezseniz belki akılları başlarına gelir.

2 HAZİRAN 1966-PERŞEMBE/ADANA

Demirel: Ne diyeyim? Bu bir zırvadır. Elinde vesika varsa, icranın, adliyenin görevini yapabilmesi için açıklasın. Beyhudedir. Benim bütün bunları bir kenara iterek kendi vehmi tatmin olsun diye vatandaşları kırbaçtan mı geçirmemi istiyor?

Demirel, bir gün önce Niğde’de yaptığı konuşmada ise şunları söylemişti:

Milletin meşru dediğine karşı kırgın ve kızgındırlar. Buhranı kendileri çıkarırlar. Olmamış hadiseleri olmuş gibi, olmuş hadiseleri de olmamış gibi gösterirler. Memleketimizde din istismarcılığı yapılabilmesi için, ya din ve vicdan hürriyetinin olmaması gerekir yahut da mezhep ve tarikat mücadelesi el altından alevlendirilmek istenmektedir. “İrticaa taviz veriliyor, körtükleniyor“ deniyor. Yüzde 99’u Müslüman olan memleketimizde bütün milletin boynuna asılmak istenen mürteci yaftasını söküp atmaya mecburuz. Biz söküp atıyoruz. Vicdanların kilidini ve zincirini çözüyoruz. Kanunlarımız dinin hangi ahvalde siyasete âlet edildiğini tarif etmiştir. Kanunların tatbikçisi ve takipçisi vardır. Orta yerde suç varsa müeyyidesi de vardır. Meşruyu, gayrimeşruyu ancak millet tayin eder.

3 HAZİRAN 1966-CUMA/DİYARBAKIR

İnönü: Diyarbakırlılar, sözümü iyi dinleyiniz. Başbakan Demirel’i kaç gündür Nurcularla beraber olmadığını ilân etmeye davet ediyorum. Çekiniyor... Çekiniyor. Çünkü kendisi laik Cumhuriyeti dinsizlik sayıyor. Nurcular Başbakana ve Başbakanın laik Cumhuriyet anlayışına candan yardımcıdırlar. Ve kendisine oy hazırlayan makinedirler. Siyasî çıkar için din istismarına yapışan insanlara zararlı mürteciler denir. Saidi Nursî tarikatından oy makinesi olarak istifade etmek isteyenlerin adına mürteci denir. Mürteciler vicdanlara, anayasanın dediği din ve vicdan hürriyetini değil, Saidi Nursî’nin istediği kilitleri takarlar.

VE 6 HAZİRAN 1966-PAZARTESİ

Seçim sonuçları:

AP oyları: yüzde 56,9

CHP oyları: yüzde 29,6

***

Demirel’in AP’ye genel başkan seçilmesinden kısa süre sonra, 1966 ara seçim kampanyasında İnönü’nün ona yüklenip AP’yi yıpratmak için seçtiği tema Said Nursî’ye bina edilmişti. Demirel’i “Said Nursî’nin halifesi mi olacak?” diye sıkıştırmaya çalışıyordu CHP lideri. Niyeti, onu elitlerin gözünden düşürüp o cenahta zora sokmaktı.

Bu hücumları ustaca bir manevrayla savuşturan Demirel, yıllar sonra bu konu sorulunca şu cevabı verdi:

“Merhum İsmet İnönü, bu sözü 1966 yazında söylemişti. Konuşmasını Uşak civarında, yolda öğrenmiştim. Maksudı, beni irtica ile malûl göstermekti. Merhum Bediüzzaman, babamı ve kayınpederimi severdi, onların duacısydı; onlar da kendisine hürmet gösterirlerdi. Anlaşılan birisi, bunları kendisine söylemiştir. Beni bilhassa entelektüelin gözünden düşürmek istiyordu. Ben, 1965 yılında “Herkes göğsünü gere gere ‘Ben Müslümanım’ diyecektir” diyen kişiyim. Binaenaleyh, inanç hürriyetinin, ibadet hürriyetinin ötesinde, Müslümanlığa hizmetin en tabii görevim olduğunu söylemişim. Merhum İsmet İnönü’nün maksudı, tesir hâsıl etmektir. Hangi ölçüde tesir hâsıl etmişti, onu

bilemem. Hangi ölçüde ederse etsin, benim böyle bir itham karşısında birtakım kötülerime girmemi bekleyenler olabilmıştır. Ama ben 1965'te ortaya koyduğum, "Herkes göğsünü gere gere 'Ben Müslümanım' diyecektir. Müslüman Türkiye" sözünden geri dönmedim. Allah döndürmesin." (Köprü, Mart-1986)

Keza "Yıllar önce İsmet İnönü'nün 'Demirel Said Nursî'nin halifesidir' sözüne muhatap oldunuz ve son zamanlarda da Said Nursî hakkındaki beyanlarınız sebebiyle bazı çevrelerin tenkitlerine maruz kaldınız. Nurculuğun yeniden aktüel şekilde tartışıldığı şu günlerde bu tenkitleri nasıl yorumluyorsunuz?" sorusuna da şu karşılığı verdi:

"Evet, ben merhum İnönü tarafından 1966'da ve daha sonra birkaç defa ithamlara maruz kaldım. Daha sonra da, son bir buçuk sene zarfında bazı yazarların yine aynı biçimde ithamlarına maruzum. Ben hakikatin adamıyım. Ben doğru neyi biliyorsam onu söylerim. Kimseye beğenilmek gibi bir durumum yoktur. Kimsenin gözüne girmek gibi de bir meselem yoktur. Birisi beni beğenmez, acaba şunu mu der, bunu mu der diye bir meselem yoktur. Hakikatin, sadece hakikatin savunucusuyum. Hakikatin hatırı herşeyin üstündedir." (Köprü, Mart-1987)

Demirel, 70'li yılların ikinci yarısında başbakan sıfatıyla, Risale-i Nur'a "yasak kitap" muamelesi yapan anlayışın üzerine gitti. Aydınlar Ocağındaki bir konuşmasında ve Abdi İpekçi'ye verdiği röportajda "Karl Marx'ın Manifesto'sunun serbestçe satıldığı Türkiye'de Risale-i Nur yasak olamaz" dedi.

12 Eylül'ün ona da siyaset yasağı koyduğu 80'li yıllarda ise Said Nursî ile ilgili hatıralarını ve müsbet kanaatlerini, Köprü'de çıkan mülâkatlarında detaylı şekilde dile getirdi:

Bazı örnekler:

"Bediüzzaman Hazretlerinin Divan-ı Harb-i Örfî kitabında çok güzel bir sözü var. Orada der ki: 'Padişah, Peygamberimizin emrine itaat etse ve yoluna gitse, halifedir. Biz de ona itaat edeceğiz. Yoksa Peygambere tâbi olmayıp zulmedenler, padişah da olsalar haydutturlar.' Devlet hadisesini bunun kadar güzel izah eden çok az şey vardır." (Köprü, Ekim-1985)

"Asr-ı Saadetin cumhurî karakterini yine en güzel şekilde Bediüzzaman Hazretleri ifade etmiş: 'Hulefâ-yı Râşidîn [Dört Halife] her biri hem halife, hem reis-i cumhur idi. Sıddık-ı Ekber (r.a.) Aşere-i Mübeşşereye [hayatta iken cennetle müjdelenen on sahabe] ve Sahabe-i Kirama elbette reis-i cumhur hükmünde idi. Fakat mânâsız isim ve resim değil, belki hakikat-ı adaleti ve hürriyet-i şer'iyeyi taşıyan mânâ-yı dindar cumhuriyetin reisleri idiler.'" (agd)

"Said Nursî Kur'an'ın en değerli müfessirlerinden biridir. Said Nursî'yi âlim olarak Türkiye'de birçok kimse kabul ediyor. Dışarıda da kabul ediyor. Ve Said Nursî ne demiş, ne yazmış; bilen var mı? Birtakım insanlar Said Nursî'yi takip ediyorsa, herhalde körü körüne etmiyor. Gelin, Said Nursî'yi sevmeyenler, beğenmeyenler, anlamayanlar, alâkadar olmak istemeyenler! Olabilir, ama bunu düşmanlığa çevirmenin de bir mânâsı yok. Aydın gönüllere ve aydın kafalara hitap ediyorum: Hiç bilmeden, etmeden, ne nedir anlamadan peşin hükümle meselenin üstüne varmaya gerek yoktur." (28 Ekim 1990'da Yeni Asya'nın Ankara Kocatepe Camiinde okuttuğu ve kendisinin telgraf gönderdiği mevlidle ilgili tartışmalar sonrasında gazetecilerin sorularına verdiği cevaplardan.)

"Said Nursî büyük âlimdir. Büyük bir Kur'an müfessiridir. Büyük âlim değildir diyenin alnını karışlarım. Büyük âlim, büyük müfessir demek suç mu? Nerede yaşıyoruz?" (3 Kasım 1990, basın toplantısı)

“Bediüzzaman Said Nursî, Kur’ân’ı ve Resulullahı kendisine rehber edinmiş ve inançlarından hiçbir taviz vermemiş bir şahsiyettir. Üstüne husumet çekmiştir. Fakat bu husumetten hiçbir zaman yılmamıştır. Eserleri ve kendisini takip eden Nur Talebeleri, yüzlerce defa mahkemeye çıkarılmıştır. Türk ceza kanunlarına göre, bunların hiçbirisinde suç bulunmamıştır. Buna rağmen, merhum takibe maruz kalmıştır. Kendi öz vatanında, bir ilden bir ile sürgüne gönderilmiştir. Kimsenin önünde eğilmemiştir. Devirlerle hoş geçinmek gibi bir yola da sapmamıştır.” (Köprü, Mart-1986)

“Ben bir dâvanın peşindeyim. Devletin işini görmeyi, millete hizmet etmeyi bir şeref sayarım, izzet ve ikbal peşinde değilim. İşte burada başlar ihlâs. Bediüzzaman Hazretleri ‘Eğer ihlâsla yola çıkmışsanız, sebat ile başlıyorsanız, şerde bile olsa muvaffak olursunuz’ diyor. Bütün mesele odur. Fîsebilillah, Allah rızası için yapılan iş budur.” (Köprü, Ağustos-1991)

“Müslümanlıkta bid’at yok, bâtıl da yok. Çok güzel, insanı insan yapan, devleti devlet, milleti millet yapan herşey var onda. Onun dışında birtakım şeyleri aramak yanlıştır. Zaten Bediüzzaman Hazretlerinin yaptığı da odur. Tamamen Kur’ân’ı esas alan ve tamamen onun istikametinde tavsiyelerdir yazdığı şeyler. Nasihatlerdir. Kendisinin İdare-i Örfi Divanında, 1909 yılında söylediği çok enteresan sözleri vardır. Orada, ‘Hakikatin hatırı, sadece hakikatin hatırı için hareket ediniz, hakikatin hatırı herşeyin üstündedir’ der. Merhum, hakikatin hatırı için bir ömür boyu hareket etmiştir. Gerek eserlerinde, gerek bu nasihatlarında, hep iyiliği tavsiye etmiştir. Cenab-ı Allah’ın emirlerine ve nehiyelerine uyulmasını tavsiye etmiştir. Mârufu emir ve münkeri nehyetmiştir. Ayrıca, Kur’ân’ın çok değerli yorumunu yapmıştır. Tabii, Kur’ân’ı anlamak ve yorumlamak herkesin harcı değildir. Merhumun külliyyatı benim kütüphanemde vardır. Bunların pek çoğunu okudum. Bu risaleler hakikatlarla ve öğütlerle doludur. merhumun yaptığı iş, kişiyi İslâmın aydınlığına çağırmaktır. İslâmın aydınlığına kişi eğer bilgili bir şekilde çağrılırsa, onun tesiri altında kalmamak mümkün değildir. Tabii, merhum Bediüzzaman’ın lisanı fevkalâde kudretlidir. Üslûbu çok tesirlidir.” (Köprü, Ağustos-1991)

“ ‘Efendim, din ve vicdan hürriyeti serbesttir.’ İyi de, serbesttir demek kâfi değil ki. Nitekim ben yine bir defasında, bir basın toplantısında şöyle demek mecburiyetinde kaldım: ‘Manifesto okuyan adama birşey yapmıyorsunuz; Risale-i Nur okuyan adamı neden götürüyorsunuz? Ne var onun içinde, birşey mi var? Bir bak bakalım, ne var? Bir kötülük var mı içinde? Millete, devlete, hakka, hukuka aykırı birşey var mı? On kişi bir araya gelmiş, çay içiyor, Risale-i Nur okuyor. Ayın yaptılar diye alıp götürüyorsunuz. Ayıptır bu. Buna bir son verin.’ ” (Köprü, Ağustos-1991)

1990’da Yeni Asya’nın Kocatepe Camiinde tertiplelediği ilk Bediüzzaman mevlidi için, DYP Genel Başkanı sıfatıyla tebrik telgrafı gönderen Demirel, bunun üzerine maruz kaldığı yoğun eleştiri ve tepkileri, hattâ o telgraf yüzünden kendisine de soruşturma açılacağı yönündeki tehdit içerikli haberleri, Said Nursî’nin “Kur’ân müfessiri” olma özelliğine vurgu yaparak ve “Said Nursî âlim değildir diyenin alnını karışlarım” diyerek cevapladı.

1991’de başbakanı olduğu koalisyon hükümetin Kültür Bakanlığı, cumhuriyet tarihinde ilk defa devlet kütüphanelerini Risale-i Nur’a açıp bunu “Said Nursî sizi bekliyor” mesajlı billboard afişleri ve gazete ilânlarıyla duyurarak, yasak imajını silen tarihî bir karara imza attı. Üstelik Bakan, SHP’li Fikri Sağlar’dı.

Yine aynı dönemde Demirel, bazı milletvekillerinin gündeme getirdiği “Bediüzzaman’a iade-i itibar” teklifiyle ilgili görüşünü “Hoca zaten itibarlı bir insan” diyerek ifade etmişti.

Demirel’in cumhurbaşkanı olduktan ve görevini tamamladıktan sonra da Said Nursî ile ilgili müsbet kanaatlerini her fırsatta dile getirdiğini biliyoruz. Bunun bazı örnekleri,

Çankaya’da danışmanı olarak en yakınında bulunmuş isimlerden olan Cumhuriyet Yazarı Cüneyt Arcayürek’in kitaplarında mevcut.

Onun içindir ki Milliyet yazarı Hasan Pulur “Demirel’in siyasî çizgisinde her zaman zikzaklar bulabilirsiniz, ama Said Nursî ve Nurculukla ilgili konularda asla” diyor ve doğru söylüyor...

Not: Aktardığımız bilgiler, Demirel’le Köprü dergisi için yaptığımız mülâkatların yer aldığı ve 2. baskısını yaptığımız İslam Demokrasi Laiklik isimli kitapta yer alıyor.